

POSEBAN OTISAK

LIEČNIČKI VJESTNIK

GOD. LXV.

ZAGREB, OŽUJAK 1943.

BROJ 3.

Dr. Matija Križaj zemaljski liečnik u Zagrebu i njegova porodica.

E. Laszowski

Porodica Križaj, kako to tvrdi naš historičar Janko Barle, potječe valjda iz Kranjske¹). Doista se i u Hrvatskoj spominju Križaji, tako je g. 1616. turopoljsko spravišće izabralo Grgura Križaja eksaktorom poreza za plaću kastelana i vratara, koji se je imao ubirati u Velikoj Mlaci. G. 1619. bio je M. Jakob Križaj (Chrisay) rektor kongregacije sv. Duha u Grazu, koja je bila pod vodstvom Isusovaca²). God. 1642. spominje se dr. Franjo Grižaj, koji je za cijelo bio istoga rođa, kao i dr. Matija Križaj, kojega često pišu i »Grižaj«. Ovaj je bio šurjak (affinis) Petra Abantija, oca znamenitoga hrvatskoga mecene podžupana Franje Abantija. Kad je Petar Abanti, koji je bio vlastel u Fairtenbergu u Kranjskoj i imao kuću u jurisdikciji zagreb. Kaptola u Novoj Vesi, pravio svoju oporuku 1642. 24. prosinca u Zagrebu, sjetio se je i Grižaja dr. Franje, svoga šurjaka, kojemu je ostavio legat od 4 dukata. Cart. Coll. Soc. Jesu zap. XIV. 24. u drž. arhivu u Zagrebu.

Zanimljiva je ličnost ove porodice istoga imena, Matija Križaj, koji je bio doktor filozofije i medicine. Kako za sad ne znamo gdje se je rodio, i gdje je učio, ne znamo ni točno, kad je došao u Zagreb. On sam spominje g. 1676. da već 6 godina vrši liečničko zvanje u Hrvatskoj. Po tom bi on bio došao u Zagreb god. 1669—70.

U ono doba su bila u Zagrebu dva liečnika dr. Sebastijan Klausz i Mihalj Jurković. Obojica su dobivali plaću po odredbi hrvatskoga sabora (1669.), koja se je izplaćivala iz poreza (dike) kaptolskih imanja³). God. 1671. preselio se je dr. Jurković u Varaždin⁴). Sva je prilika, da je dr. Križaj postavljen po saboru na mjesto Jurkovića. Dr. Klausz je umro g. 1673., i ostavio udovu

¹) Barle: O zdravstvu staroga Zagreba, Lieč. Vjes. 1902.

²) Cod. Turop. IV. 514.—Ark. zagr. kapt. act cap. ant. fasc. 37. N. 33.

³) Sabor. zap. 1669.

⁴) (Ibidem 1671.). God. 1668. proglašeno je plemstvo Klausza i Jurkovića na saboru.

Suzanu Pilot, (rodnom zagrebčanku)⁵⁾. Te iste godine određuje sabor 11. XI., da se dr. Križaju na dosadašnju plaću, dade još 25 for. više na godinu. Smrću Klauszovom izpražnjeno je i mjesto kaptolskoga liečnika. Dr. Križaj zamolio je kaptol da mu to mjesto podieli uz remuneracije, koje je uživao dr. Klausz, a on će liečiti kanonike i njihove domare. 6. VI. 1673. načelno prihvati ponudu Križajevu i stavlja mu u dužnost, da također lieči u sjemeništu i u kaptolskoj bolnici. Za to mu odredi dio devetine žita i vinskoga bira (tesseræ vini), kao i nešto odojaka⁶⁾.

U to vrijeme postojala je na kaptolu ugledna trgovačka družba, kojoj je na čelu bio trgovac Josip Ayroldi iz Milana. Uz ovoga se još naročito spominje Bernardo Goratti. Ayroldi imao je za ženu Mariju Sidoniju, kćer plemića Aleksandra Prentnera i Felicite Danešin. Prentneri su bili iz Kranjske⁷⁾.

God. 1675. 17. lipnja umro je u Zagrebu Ayroldi. Žalostnu viest o smrti njegovoj saobći udovica njegovom trgovačkom drugu Goretiju. Piše, da, pošto je izgubila svoga miloga supruga, snašla se je u težkom položaju, pa ga stoga zamolila, da je rieši briga trgovačkih posala, jer je žena i slabo upućena u takove poslove, a ne može se pouzdati u svoje trgovačke pomoćnike (Giovanni di bottega).

Ayroldi ostavio je jednoga sina imenom Josipa. Udova sa sinom nasliedila od Ayrolda kuću na kaptolu, koja je međašila s iztoka sa fundusom Ivana Orlovića, s juga ulicom prema sv. Mariji, sa zapada ulicom Opatovinom. Kako je Ayroldi ostavio i neke dragocjenosti (srebreninu), to je ona ove 2. siečnja 1676. izručila na pohranu zagrebačkom kaptolu. I to 12 srebrenih tanjura, srebrenu bocu, jeđala, neku kutiju, i pozlaćenu čašu, zatim pozlaćeni vrč, malu čašu i maše peharčiče s poklopcima, pozlaćenu čašu, pozlaćeni pojas, 18 srebrenih žlica, konjski oglavnik uzda s podprsinom, razno prstenje, 10 dukata razne veličine, 5 duplona, i manjih 100, 13 plahta, tri stolnjaka, dva ogrtača, 24 rubca i 40 škuda. Sve to za cijelo, kao baštinu za svoga sina⁸⁾.

Udova Ayroldova preuda se (zacielo iza 17. lipnja 1676.) za dr. Matiju Križaja. Nije izključeno, da se udala za nj 5. listopada 1676., jer na taj dan prepisuje kuću na Kaptolu u svoje ime i u ime svoga sina Josipa na dr. Križaja. Obično su takovi ugovori sklapani kao ženitbeni. Tutorom Ayroldova sina Josipa posta dr. Križaj. Udova Ayroldova dobila i neku odštetu iz trgovačke družbe njezinoga pokojnoga muža. Tako je mjeseca oktobra 1677., primila od Gorattija 1000 for. dok je opet Križaj točno plaćao kaptolu kamate za Ayroldov dug. Ženitbom sa udovom Ayroldovom znatno su se poboljšale prilike dr. Križaja, jer je odtad posuđivao novac na kamate raznim ljudima, pak i primao dragocjenosti u zalog.

⁵⁾ Ibid. 1673.

⁶⁾ Ark. zag. kapt. Act. cap. antiqua. Fasc. 91. N. 14.

⁷⁾ Prva žena Ayroldova bila je Viktorija Cale s Rieke, ona je g. 1672. učinila oporuku, kojom je zaželila, da bude pokopana u zagrebačkoj katedrali, i dala 64 funte ulja za vječno sviećlo.

⁸⁾ Acta Križaj u kapt. ark.

Dok je još dr. Križaj bio neoženjen s udovom Ayroldovom, dosta je slabo živio. To on naglasuje u svojoj molbi, koju je upravio g. 1676. na zagrebački kaptol. Naglašuje, da sa svojom plaćom kao zemalj. liečnik vrlo slabo živi, premda već 6 godina vrši ovu koristnu po ljude službu. On zamoli kaptol, da mu podijeli mjesto kaptolskoga liečnika, koji je dotad držao pokojni Dr. Sebastijan Klausz. Moli, da mu se za službu doznače isti dohodci pok. dr. Klausza. Kaptol je njegovu molbu uvažio, te ga 17. srpnja 1676. imenova svojim liečnikom. Kao plaću, odnosno nagradu odredio mu je žitnu desetinu »štribrašku (decimam frumenti stibrensis) i dio (tesseram) vina, što su ga između sebe dielili kanonici. Dana su mu i drva, koja su kmetovi bukovački prodavali kaptolu. Za to je Križaj preuzeo liečenje kanonika, njihove družine, sjemeništara i bolesnika u kaptolskoj bolnici (Xenodochium). Dašto sve uz uvjet, da to marno vrši.⁹⁾

God. 1681. kupio je dr. Križaj od Jakoba Boljevića neki vrt uz put prema Gregurića Broda na Savi.¹⁰⁾

Ne znamo za sad ništa, što se je otdad s Križajem zbivalo sve do god. 1682. Kako je već bio u zemaljskoj službi, želio je, da steče i plemićka prava u Hrvatskoj. Bio je doista plemić, ali stranac u Hrvatskoj. Svakako je imao dobre veze s predstavnicima hrvat. sabora, kad je saboru 9. travnja 1682. predložio na proglašenje svoje plemstvo, i to plemićki list, koji je bio izdan za Matiju Križaja i njegove sinove. Sabor je to plemstvo priznao, i tako bude plemstvo Križaja proglašeno bez prigovora. Zajedno s plemstvom njegovim, proglašeno je i plemstvo Grgura Sajtha, Gjure Supančića i Tome Zakarije Moltenbergera. Ali kako su svi ovi zajedno s Križajem bili stranci, imali su položiti prisegu vjernosti kraljevini Hrvatskoj. To učiniše i ostali spomenuti. Tako je Križaj postao ravnopravan plemićima hrvatskim.¹¹⁾

Očito je potom, da obitelj Križaja nije dobila hrvatsko-ugarsko plemstvo. A kako su Križaji valjda bili iz Kranjske, to su ovi dobili ili austrijsko plemstvo, ili plemstvo njemačkoga carstva (da li samo »von« ili »Ritter«).

Tu ali nastaje jedno pitanje, i to, da li je taj plemićki list glaseći za Matiju Križaja i njegove sinove, bio doista izdan dr. Matiju Križaju. U klauzuli saborskoj ne veli, da glasi plem. list za dr. Matiju Križaja, već samo za Matiju Križaja, što bi svakako bilo da je bio izdan njemu. Takovi odlični akademski naslovi dr. filozofije i medicine, koji su bili vezani s naslovom »excellentissimus«, nisu se nikad izpustili, a znamo, da je i dr. Križaj vazda tim naslovom »excellentissimus«, bio čašćen i po saboru hrvatskom. Znamo također, da je u to vrijeme dr. Križaj imao samo jednog sina Ivana, dok plem. list navodi više sinova. Po tom sudimo, da je taj plemićki list bio izdan za njegovoga oca također Matiju, i njegove sinove onodobnih Matije dr. medicine i filozofije i brata mu Sebastijana.

⁹⁾ Doc. Križaj.

¹⁰⁾ Grad. arkiv zagr. Fasc. 215.

¹¹⁾ Sabor zapisnik 1682. p. 357.

Plemićki list Križaja nije nam dosad poznat, ali su nam se sačuvali pečati, kojima su pečatili dr. Križaj, na oporuci god. 1695. i njegov sin Ivan (na oporuci god. 1697.), s inicijalima Mena. (M. K i J. K.)

Po ovim pečatima (bez oznake boja) bio je grb sljedeći: U uzpravnom štitu prema gore vrhom okrenuti rožnjak, na kojemu stoje s desna grif, s lijeva lav, uzdignutim repom, koji drže prednjim šapama vienac od lišća. Izpod rožnjaka su tri ruže na lisnatoj grančici. Nakit na kacigi između dviju otvorenih četiri puta horizontalno izpruženih krila stoje tri ruže (kao u štitu). Plašt je s desna i lijeva.

Grb taj nosi obilježja strane, njemačke heraldike.

Grb obitelji Križaj

Iste godine 1682. zatražio je dr. Križaj i poboljšanje plaće, što mu je hrvatski sabor 14. travnja odobrio, povisivši mu godišnju plaću od 200 na 250 for.¹³⁾

Dr. Križaj bio je svakako vrlo dobar gospodar, jer je sticao neumornim tempom, a svakako ga je u tom podupirala njegova žena, koja je kao nekoć žena okretnoga trgovca, i sama stekla priličan trgovački duh. On kupi 1. travnja 1688. od Ane Lapešić udove Ivana Cindeka, građanina zagrebačkoga, jedan vrt na gradskom području, koji je međašio s njegovim vrtom, putem gradskom bolnicom i trgom Manduševcem. Dakle negdje na današnjem Jelačićevom trgu.¹⁴⁾

Iste godine 1688. zamolio je dr. Križaj hrvatske stališe i redove, da mu se povisi njegova plaća, jer da ne može s njome živjeti i uzdržavati svoju obitelj: Kako nije bilo sabora, to je protonotar kraljevine, Stjepan Jelačić, konačno rješenje molbe

¹²⁾ Na oporukama u kapt. arhivu: Doc. fam. Križaj.

¹³⁾ Sabor zap. 1682. 314.

¹⁴⁾ Acta Križaj.

odgodio do narednoga saborskoga zasjedanja, ali je ipak privremeno rješio njegovu molbu 10. listopada tako, da mu je doznačio neku povišicu, koja se je imala plaćati od poreza (deća) kaptolskih dobara.¹⁵⁾

Križaj je te godine stajao u nekom znatnom vjerovničkom odnosu sa tadanjim u Zagrebu živućim slikarom Gasparom Staudachom, poznatim slikarom oltarnih slika u crkvi sv. Katarine.¹⁶⁾

God. 1686. 5. svibnja sačini Križajeva žena Marija Sidonija svoju oporuku pred zagrebačkim kaptolom. Svojemu sinu Josipu Ayroldu namieni polovinu svoga imetka u Kranjskoj, dva zlatna prstena i opremljen krevet. Drugomu sinu Ivanu, kojega je rodila s dr. Križajem, drugu polovinu svoga imetka u Kranjskoj, pojas od pravoga »gjungja«, dva »klarisa« od pravoga »gjungja«, srebrenu pozlačenu kanticu, 6 zlatnih prstena, zlatne »horampantline« i klaris od čistoga zlata »prez dobro zrnata«, zlatni križ, 12 srebrenih žlica, srebrene nože, srebreni pozlačeni pojas, dvie svoje svilene halje i dva svilena popluna. Ostalo sve »gibuće i negibuće«, kao i »hižu« na kaptolu, koju ali ne smije otudjiti namijeni sinu Ivanu, namijenjeni mužu. Za mise ostavi 14 for.¹⁷⁾

Iste godine odplatiše supruzi Križaj konačno dug zagrebačkom kaptolu, što je sjemeništu dugovao pok. Josip Ayroldo.¹⁸⁾

Skoro na to umrla je žena Križajeva. Križaj nije dugo ostao udovcem. On odabere drugu ženu Julijanu pl. Kukolj udovu najprije Vuka Skolara, ljekarnika u Zagrebu, a poslije Josipa Adama Statelića dr. medicine. Skolar je bio posesioniran u Zagrebu, te je 2. veljače 1680. postao građaninom zagrebačkim.¹⁹⁾ Dr. Josip Adam Statelić bio je također liečnik u Zagrebu, te mu je hrvatski sabor g. 1682. doznačio za njegovo zvanje (pro sua arte) 200 for.²⁰⁾ Već g. 1688. bio je Statelić oženjen s Julijanom Kukolj. Ona mu je nešto zapisala, protiv čega se je prosvjedovalo g. 1688. u gradskoj sjednici. Sa Skolarom imala je Julijana sina Adama Josipa, a s dr. Statelićem kćer Anu Mariju. Sva je prilika, da se je dr. Križaj s udovom Julijanom ženio, malo prije ili upravo 9. studenog 1689., jer je toga dana pred zagrebačkim magistratom sklapao (bračni) ugovor, kojim mu je ona zapisala znatne svote novaca. Ista je imala i posjede na teritoriju grada Zagreba.²¹⁾

God. 1690. 3. veljače postao je dr. Križaj (Grisay) građaninom grada Zagreba uz oprost pristojbe. Po tom vidimo, da je bio i posesioniran na teritoriju grada. Isti dan posta građaninom zagrebačkim i dr. Sebastijan Paczolia, gradski liečnik, također uz oprost pristojba.²²⁾ Julijana, žena Križajeva, kupila je za 12 for. 3. veljače 1690. grob u crkvi sv. Marka u Zagrebu.²³⁾

¹⁵⁾ Ibidem.

¹⁶⁾ Ibidem.

¹⁷⁾ Doe. Križaj. — Ark. zagreb. kapt. Loc Cred. P. 529.

¹⁸⁾ Ibidem.

¹⁹⁾ Zapisnik grada Zagreba g. 1680.

²⁰⁾ Sabor, zapisnik 1682, 1371.

²¹⁾ Acta Križaj, Protocol. fass. 1689, 153.

²²⁾ Grad. zapisnik 1690.

²³⁾ Ibid. 1690. 57.

Brak dr. Križaja s Julijanom nije bio sretan, jer je Križaj s njome vrlo zlo i surovo postupao. To nas čudi, jer ga znamo da je bio nježan suprug prve žene. Svakako je tomu dala povod sama Julijana. Ona pobjegne od njega g. 1692. zbog psovki k svojim roditeljima u Kranjsku. Svoj odlazak od muža izpričala je u pismu, što ga je 22. srpnja i. g. pisala zagrebačkom biskupu Mikuliću, moleći ga, da joj taj korak oprost, jer nije mogla uzdržati uz muža, koji joj se prietió, da će je baciti u tamnicu. Molila je razstavu braka od stola i postelje, i da se njezinom sinu Adamu, nejakom još djetetu, koje je rodila s dr. Križajem, osigura pristojno uzdržavanje. G. 1693. prodao je dr. Križaj neki vrt u Zagrebu Jakobu Hochmaru²⁴⁾. Kad je odbjela Julijana htjela prodati svoj posjed na Cmroku, ali je protiv toga prosvjedovao dr. Križaj pred gradskom občinom. Čini se, da je nastojanjem biskupova vikara Babića došlo do izmirenja među supruzima Križaj. Iz njezinoga pisma, što ga je g. 1694. pisala biskupu Seliščeviću, vidimo, da je Julijana popustila, premda je mnogo pretrpila od muža. Ona se je po odredbi duhovnoga stola povratila k mužu s nadom, da će je držati kao »hižnoga tovaruša«. Prevarila se je ali kruto. Križaj je s njome još surovije postupao, gore nego s kakvom »deklom«. Već prvi dan nakon njezina povratka, dobro ju je Križaj izlemao, jer mu je prigovarala, što je uzeo k sebi ključeve i sve pred njom pozatvarao. Tražio je od nje, da obavlja najprostitije kućne poslove, da mora »hižu snažiti i vodu nositi«. Što više on je potvorio, da mu krade novac, i da mu je u pivnici izpustila vino. I doista on nije imao liepe rieči, za nju, a malo svoje diete, nije htio ni liepo pogledati. Zbog toga je Juljana opet tražila odluku biskupa. Osobito ga je teretila dojkinja djeteta, koja je dolazila iz Brežica u Zagreb, i tužila se biskupu, da nije od Križaja dobila ni zasluženu ugovorenu plaću jer, da je na mjesto 15 for. dobila samo 7.²⁵⁾

Ne znamo daljni tok ove bračne razmirice. Čini se ali, da se je to nekako stišalo.

Dr. Matija Križaj sačini u Zagrebu 17. ožujka 1695. svoju oporuku, kojom raspoloži sa svojim imetkom, koji je sam stekao s pokojnom ženom. Želio je biti pokopan u franjevačkoj crkvi na kaptolu, i zato ostavi Franjevcima 50 for. i 100 for. za mise, koje se imadu odslužiti za pokoj duše njegove. Pavlinom Remetskim ostavio 100 for. za mise. Kapucinom zagrebačkim 100 for. za kuhinju. Bratu svomu Sebastijanu u Ljubljani 100 for u zlatu (25 dukata). Sestrama svojim Agneti i Mariji svako 100 for. a svojoj nećaki (sestre kćeri), koja je služila kod Oreškoga 30 for. liepi ženski pas srebreni i pozlaćeni, a Kongregaciji B.D.M. na Kaptolu 50 for. Kuću sa svim pripadnostima na Kaptolu sinu Ivanu, ako bi sin postao redovnik neka bude kuća Kaptolu zagrebačkom kao zadužbina njih obojice. Neka služi za kanoničku kuriju. Vinograd u Vrapču ostavi sinu Ivanu kao i srebreni i ženski nakit. Od novca, koji se čuvao kod Kapucina i Pavlina ostavio 200 for. za mise, koje imadu svjetovni i redovnici svećenici služiti. Ostatak novca namieni sinu Ivanu. Sadanjoj pako ženi Julijani i djetetu (Adamu) ostavio sve po-

²⁴⁾ Ibid. 384.

²⁵⁾ J. Barle: cit. članak.

kretine, koje je s njome stekao, a nalazila se u njezinoj kući u gradu Zagrebu, kao i zaostalu plaću kod kraljevine. Ostavi im još i onih 800 for., koje mu je Julijana sa prvim mužem svojim dugovala za nabavu ljekarničkih potrebitina kupljenih u Grazu. Ovršiteljima oporuke imenova kanonika Petra Vrbanića i Tomu Augustića. Svakomu od njih zapisa 10 dukata. Konačno stavi sinu u dužnost, da živi bogobožno, i da nosi u srcu uspomenu na svoju majku. Ovu je oporuku Križaj uručio 9. svibnja 1695. zagrebačkom Kaptolu na ruke kanonika Ivana Babića.²⁶⁾

Kako se često događa u liečničkoj praksi tako je bilo i kod dr. Križaja, zem. liečnika i dr. Sebastijana Paczolia, gradskog liečnika, da nisu baš svakoga bolestnika spasili od smrti. Obojica su god. 1695. liečili gradskoga »preceptora« Petra Augustonija od jake groznice (acuta febris). Imali su nesreću, da je bolestnik umro. Zanimljivo je, da je taj slučaj ubilježen u zapisnik grada Zagreba. Onaj koji je tu ubilježbu činio, nazvao je obojicu najbedastijim liečnicima.²⁷⁾ Zar nema i danas tako naivnih ljudi? Contra vim mortis, non crescit medicamen in hortis!

Ne znamo, da li je Križaj dulje vremena bolovao ili ne. Nu kako je njegova oporuka otvorena pred zagrebačkim kaptolom dana 23. siečnja 1696. svakako na sam dan smrti ili dan poslije, jer se opruka odmah nakon smrti otvarahu, očito je da je Križaj umro istoga dana, ili kasno u noći dana prijašnjega. ²⁸⁾ Kaptol je odmah odobrio oporuku i predao ju na izvršenje ovršiteljima, koje je Križaj naznačio u oporuci.²⁹⁾

Već sljedećih dana 24. i 31. siečnja i 1. veljače proveli su kaptolski povjerenici popis ostavine, naročito novca, dragocienosti i ine pokretnine. Dragocienosti i novac nalazio se je u škrinjama u pohrani kod zagrebačkih Kapucina i Pavlina u Remetama, a nešto i »pod boltom« Križajeve kuće. Bilo je tu gotovoga novca u srebru i zlatu 4440 for. (škude, zlatiši, duploni itd.), obilje razne srebrenine i zlatnine i raznih odjevnih predmeta. Pozlaćena sablja i 2 pištolje. Nešto pokućstva, stolnoga posuđa, i tri saga »čilima«. Nakon obračunih dugova ostalo je 1072 for. 40 kr. Prema oporuci podieljen je imetak, i tako je njegovoga maloga sinčića Adama zapala baština u vrijednosti od 2038 for.³⁰⁾

Kako je dr. Križaj odredio, pokopan je u crkvi franjevačkoj na Kaptolu. Za zvonjenje plaćeno je crkvi sv. Marka 30 for. Kako je to potvrdio »šikutor« crkve.

Protiv oporuke Križajeve uložila je njegova udovica prosvjed, držeći ju štetnom po nju i njezino diete.³¹⁾ Ova razmrica riješena je nagodom.

Križajeve odredbe glede mise sve su točno izvršene, i kongregacije dobile su svoje legate.

²⁶⁾ Arkiv zagreb. kapt. Loc. Cred k. 407.

²⁷⁾ Gradski zapisnik 1695. n. 391.

²⁸⁾ U župnim maticama grada Zagreba ne može se dan smrti Križajeve ustanoviti, jer tako starih matica umrlih nema.

²⁹⁾ Oporuka Križajeva.

³⁰⁾ Acta Križaj.

³¹⁾ Zagreb. kapt. loc. Cred. K. 197.

U smislu oporuke dr. Križaja, dobio je njegov sin Ivan skrbnike, kanonike Petra Vrbanica i Tomu Augustića. U to vrijeme bio je Ivan u školi zagrebačkih Isusovaca, gdje je pazio filozofske nauke, koje je predavao O. Antun Solari. Skrbnici su ovom platili 12 for. »pro sumptibus thesium eiusdem ex universa«, naime obće filozofije. Bio je svakako eksternista, jer je stanovao kod svoje maćehe, kojoj su štitnici za njega hranu plaćali. Tako su za vrijeme od 1. svibnja do 16. lipnja 1696. platili joj 12 for.³²⁾

Slijedeće godine 1697. odlučio je Ivan Križaj, da ode na više nauke u »Ilirski«, hrvatski kolegij (zagreb. kaptola) u Bolonju u Italiji. Na 6. listopada 1697. sačinio Ivan Križaj u Zagrebu oporuku, kako sam u njoj veli, jer se sprema »na dugi i pogibeljan put u Bolonju«. Za pokop svoj odredio je 300 for., a crkvi, kod koje će biti pokopan za mise 200 fr., dok 800 for. namieni također za mise, koje imadu svjetovni i redovnici svecenici služiti u domovini (Hrvatskoj). Crkvi B. D. M. na Kaptolu ostavi 50 for. Stolnoj crkvi zagrebačkoj 300 for. u svrhu, da se načini »prie stolje, odnosno tabernakul« za sveto otajstvo. Zagrebačkom Kapucinom namieni 50 for., s kućom na Kaptolu ima se postupati u smislu oporuke očeve. Vinograd u Vrapču ostavi svomu polubratu Adamu, Srebrninom i ženskim nakitima neka razpolažu ovršitelji oporuke, ali da se sjeete kongregacije B. D. M. kod zagrebačkih Isusovaca. Ovršiteljima oporuke imenova kanonike Petra Vrbanica i Tomu Augustića, kojima za trud ostavi 100 for. Ostatak imovine od 500 for. namieni »Ilirskom« (hrvatskom) kolegiju u Bolonji. Zapečaćenu oporuku preda Ivan Križaj 9. X. zagrebačkomu kaptolu, na ruke kanonika Josipa Babica.³³⁾

Još 30. listopada boravio je Ivan u Zagrebu i primio od ovršitelja oporuke svoga oca 20 mletačkih škuda za put, a poslije još 70 for.³⁴⁾

Zadnje vrijeme stanovao je Ivan Križaj kod Gjure Posvinskoga u Zagrebu, gdje je platio za 4 mjeseca 40½ for. Namiru o tom izdao je Posvinski 3. prosinca 1697. Prema tomu se čini, da je negdje mjeseca studenog ođputovao iz Zagreba. U to je doba Ivan Križaj nešto pobolievao, jer je uzimao liekove od ljekarnika Martina Eberla.

Kad je stigao u Bolonju ne znamo. Iz kronike kolegija bolonjskoga razabiremo, da je bio vrlo dobar pitomac, (alumnus saecularis) a ne manje vrlo obljubljen. Nu razabiremo, da nije podnosio nezdravo bolonjsko podneblje, te je po svoj prilici pod konac mjeseca veljače 1698. obolio od malarije (a caloribus). Maćeha njegova opet kasnije javlja, da je za tri dana umro, prije nego li je dovršio svoje pravne nauke. Rektor kolegija Petar Crnković, opat sv. Petra u Požegi, a protonotar apostolski, ubilježio je u kroniku kolegija, da ga je pokopao 2. ožujka 1698., koji mu je dan bio »najžalostnijim u životu.«³⁵⁾

³²⁾ Acta Križaj.

³³⁾ Ark. zagr. kapt. loc. Cred K. 407.

³⁴⁾ Acta Križaj.

³⁵⁾ Bolonj. kronika u ark. Jugosl. akad. Prieпис u kaptol. arhivu.

Na 27. ožujka otvorena je Ivanova oporuka. Protiv ove uložice prosvjed, njegova maćeha u ime svoga sina Adama, i neki rođaci Ivanove majke, koji alj prosvjedi nisu uvaženi.³⁶⁾

Legati Ivana Križaja točno su izplaćeni. Legat bolonjskomu kolegiju uručen je g. 1700. na ruke tamošnjega rektora Gjura Patačića³⁷⁾, a tako su i mise za pokoj duše njegove služene ra raznim mjestima, kako su to odredili ovršitelji oporuke. Samo u crkvi župe Kravarske odsluženo je 27 sv. misa. Crkvi sv. Barbare u Vrapču izručili su ovršitelji kalež s patenom ukrašen imitiranim draguljima, dok su zagrebački Kapucini dobili 13 kositrenih tanjura. Dobili su Isusovci i Pavlini neke predmete i plaćene svete mise.

O polubratu Ivanovom Adamu Križaju ne znamo puno. Kad mu je otac umro bio je još sitno diete, dielom njegove baštine upravljali su ovršitelji oporuke, kako je to dr. Križaj, otac njegov odredio. Što je nasliedio znamo iz oporuke njegovoga otca i polubrata. Tim je pod paskom ovršitelja oporuke i štitnika Adamova Ludovika Bedekovića upravljala njegova majka. Pokretnine u Križajevoj kući u Zagrebu razprodane su g. 1701., 22. svibnja za 256 for. 53 den., dok je nešto malo ostalo nerazprodano. Za imetak Križaja, dr. Matije i sina njegovoga Ivana, počeo se g. 1720. zanimati kćeri Sebastijana Križaja, brata Matijina, koje su živjele u Ljubljani. Bile su to Marija Ursula udata Muličin, i Marija Agneza. Ove su tražile svoj dio nasljedstva od pok. dr. Matije i Ivana Križaja. Pitala su zagrebački kaptol, je li postoji oporuka Ivanova. Čini se, da im je nastojanje bilo uzaludno, jer dalje ne znamo ništa.

Isto tako nije nam poznata sudbina maloga Adama Križaja, koji je ostao kod matere. Čini se, da je nedorastao umro, jer mu iza g. 1697. ne nalazimo (za sad) spomena.

³⁶⁾ Zag. kap. Loc. Cred. 407.

³⁷⁾ Doc. Križaj.

RODOSLOVLJE HRVATSKE LOZE KRIŽAJA*)

Matija (?) Križaj

Matija

dr. medicine
† 23. I. 1696.

1. × 1676. Marija Sidonia
Prentner, udova Airolidi.
† 1689.

2. × Julijana Kukolj,
udova Skolar, udova Statelić

(1) Ivan
† u Bolonji

(2) Adam

Sebastijan

Marija Urša
× Mullicin
1720.

Marija Agneza
1720.
† 20. XI. 1749.
u Ljubljani

*) U Kranjskoj ima još dosta Križajja, plemića. Tako se je g. 1842. 6. II. Franjo Križaj, 24 god. star, sin Josipa i Gertrude Klemen vjenčao u Senoseču s Manjanom Garzarolli, 1889. 24. II. vjenčao se je u Postojni Ivan vitez Premenstein s Terezijom Križaj, kćeri Mateja i Gertrude Sebenik.

